

کتاب‌های داستان و شعر منابعی برای پرورش حس خلاقیت، نوآوری و خیال

کاردانش است. کل کتاب‌های داستانی بررسی شده از سال ۱۳۹۳ تا پایان سال ۱۳۹۵ طبق جدول ۱ شامل، ۲۴۸۲ جلد کتاب است که از میان آن‌ها ۱۸۲۱ جلد مناسب شناخته شده و در کتابنامه رشد معرفی شده‌اند. کتاب‌های شعر و قصه، در دوره پیش‌دستانی، در شمار یکی از برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی قبل از این تاریخ نیز مورد بررسی قرار می‌گرفت.

«کتاب‌های حوزه داستان» شامل کتاب‌های داستان، شعر، نثر ادبی و خاطره، نقد ادبی و آموزش ادبی و نیز نمایش‌نامه هستند که از سال ۱۳۹۳ تاکنون در کنار کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی در دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی بررسی و معرفی می‌شوند. این کتاب‌ها مربوط به چهار دوره آموزشی، یعنی ابتدایی، متوسطه اول، متوسطه دوم و فنی‌وحرفه‌ای و

جدول ۱. نتایج کلی کتاب‌های داستانی ارزیابی شده و مناسب در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵

ردیف	سال بررسی	کل کتاب‌های ارزیابی شده	تعداد کتاب‌های مناسب	درصد کتاب‌های مناسب	میزان رشد	تعداد کتاب‌های نامناسب
۱	۱۳۹۵	۱۲۷۴	۸۹۱	۷۰	-۹	۳۸۳
۲	۱۳۹۴	۸۷۷	۷۱۱	۸۱	۱۵	۱۶۴
۳	۱۳۹۳	۳۳۱	۲۱۹	۶۶	-	۱۱۲

در سال ۱۳۹۵ معادل ۷۷ درصد بوده است. یعنی رشد کتاب‌های مناسب نزولی بوده است و نه صعودی! به نظر می‌آید برخی از ناشران و نویسندگان در زمینه تولید کتاب برای دانش‌آموزان، چه از نظر ظاهر و چه از نظر محتوا، چندان جدی عمل نمی‌کنند و به مذاق مخاطبان خودشان که در سال‌های آغازین زندگی قرار دارند، توجه خاصی ندارند. هر نوع کتابی را با هر نوع تصویر، ادبیات، فکر و اندیشه تولید و وارد بازار

میزان رشد کتاب‌های تربیتی در سال ۱۳۹۴ معادل ۱۵ درصد افزایش و در سال ۱۳۹۵ معادل ۹ درصد کاهش داشته است. طبق جدول ۲، کل کتاب‌های تربیتی بررسی شده مربوط به دوره ابتدایی از سال ۱۳۹۳ تا پایان ۱۳۹۵، معادل ۱۷۲۲ جلد کتاب بوده که ۱۳۵۰ جلد آن‌ها مناسب شناخته شده‌اند. همچنین، در سال ۱۳۹۳ درصد کتاب‌های مناسب از میان کتاب‌های رسیده ۸۱ درصد، در سال ۱۳۹۴ معادل ۸۰ درصد و

جدول ۲. نتایج کلی کتاب‌های داستانی ارزیابی شده و مناسب در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۵، دوره ابتدایی

ردیف	سال بررسی	کل کتاب‌های ارزیابی شده	تعداد کتاب‌های مناسب	درصد کتاب‌های مناسب	میزان رشد	تعداد کتاب‌های نامناسب
۱	۱۳۹۵	۹۴۴	۷۲۶	۷۷	-۳	۲۱۸
۲	۱۳۹۴	۵۵۰	۴۳۹	۸۰	-۱	۱۱۱
۳	۱۳۹۳	۲۲۸	۱۸۵	۸۱	-	۴۳

نشر می‌کنند. این وضعیت مخصوصاً در زمینه تولید کتاب‌های ترجمه شده بسیار بارز است. مترجمان شاید در نظر نمی‌گیرند که دارند کتابی را ترجمه می‌کنند که قرار است دانش‌آموز ایرانی آن را بخواند و نمی‌دانند که باید در ترجمه کتاب از زبان مرجع به زبان مقصد، دین، فرهنگ، سنت و آداب اجتماعی کشور مقصد را در نظر بگیرند. هر کتابی را وارد بازار نشر نکنند یا حداقل از آموزش و پرورش انتظار نداشته باشند که روی هر کتابی مهر تأیید بزنند.

هرچه از دوره ابتدایی به دوره‌های بعدی حرکت می‌کنیم، این وضعیت نزولی بیشتر می‌شود. جدول ۳ وضعیت بررسی کتاب در دوره متوسطه اول را نشان می‌دهد.

تعداد کل کتاب‌های تربیتی متوسطه اول در سه سال ۱۳۹۳، ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ معادل ۴۶۵ جلد بوده که از این تعداد ۳۷۶ جلد کتاب مناسب تشخیص داده شده است. خوش‌بختانه سال ۱۳۹۴، ۳۳ درصد رشد صعودی و متأسفانه سال ۱۳۹۵، ۲۸ درصد رشد نزولی داشته است.

جدول ۳. نتایج کلی کتاب‌های داستانی ارزیابی شده و مناسب در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۵، دوره متوسطه اول

ردیف	سال بررسی	کل کتاب‌های ارزیابی شده	تعداد کتاب‌های مناسب	درصد کتاب‌های مناسب	میزان رشد	تعداد کتاب‌های نامناسب
۱	۱۳۹۵	۱۸۴	۱۲۳	۶۷	-۲۸	۶۱
۲	۱۳۹۴	۲۴۲	۲۲۹	۹۵	+۳۳	۱۳
۳	۱۳۹۳	۳۹	۲۴	۶۲	-	۱۵

در سال ۱۳۹۵، هم تعداد کتاب‌های ارزیابی شده و هم تعداد کتاب‌های مناسب بسیار پایین آمده است! چرا؟ با توجه به تعداد کتاب‌های بررسی شده متوسطه اول نسبت به سال قبل مشاهده می‌کنیم که رویکرد ناشران و نویسندگان نسبت به تولید کتاب‌های تربیتی برای نوجوانان تغییر کرده است. چه عواملی می‌تواند باعث این وضعیت شود؟ آیا می‌توانیم بگوییم که در دوره نوجوانی آنچه برای نوجوانان بیشتر اهمیت دارد، پرداختن به کتاب‌های آموزشی است؟ یا اینکه با وجود فضاهای مجازی و دسترسی آسان نوجوانان به این نوع فضاها، ناشران دیگر رغبت چندانی ندارند برای این دوره کتاب به شکل واقعی تولید کنند؟ یا اینکه چون در دوره ابتدایی والدین برای فرزندان خود کتاب تهیه می‌کنند، اما در دوره نوجوانی به این مسئولیت توجه نمی‌کنند و نوجوانان خیلی جدی گرفته نمی‌شوند، چنین شرایطی پیش می‌آید و مؤلفه‌هایی از این دست.

وقتی به جدول ۴ که وضعیت کتاب‌های تربیتی متوسطه نظری در آن درج شده، نگاهی بیندازیم، این وضعیت اسفبار بیشتر خودش را می‌نمایاند؛ موضوعی که جای بحث و بررسی جدی ارزیابان کتاب‌های تربیتی، ناشران، مترجمان و مؤلفان و حتی کارشناسان دینی و تربیتی را در کنار هم می‌طلبد. آنچه باعث افت تأیید کتاب‌های مناسب برای دانش‌آموزان شده است، فقط ترجمه نیست. حتی کتاب‌های مؤلفان و ناشرانی که کتاب‌های مذهبی تولید می‌کنند نیز از نظر ظاهری و محتوایی جالب نیست.

به هر حال هر عاملی که این وضعیت را سبب شده باشد، جای تأسف بسیار دارد. چرا که کتاب‌های تربیتی، همچون داستان و شعر، منابعی برای پرورش حس خلاقیت، نوآوری و خیال محسوب می‌شوند که راه را برای پرورش انسان‌های نوآور، مبتکر، مکتشف و هنرمند با ایده‌های نو آماده می‌کنند و به تبع آن جامعه‌ای پویا و خلاق به‌وجود می‌آید.

سطحی گرفتن تولید کتاب‌ها در زمینه دینی و مذهبی ضربه بسیار خطرناکی به منظور به مظلومیت کشاندن دین و مذهب در این کشور است. آموزش و پرورش هر کشوری زیربنا و آینده خوش و ناخوش هر جامعه‌ای را در هر زمینه‌ای رقم می‌زند. پس لازم است هرچه برای دانش‌آموزان تولید می‌شود، جدی گرفته شود و به‌صورت بسیار عالمانه بررسی شود.

نامناسب شدن و کنار گذاشتن کتاب‌های تولید شده، چه در زمینه تألیف و چه در زمینه ترجمه، باعث تلف شدن وقت، انرژی، هزینه، انگیزه و علاقه، خیلی چیزهای دیگر می‌شود که در این مقاله کوتاه نمی‌گنجد. پس تولید کتاب را جدی بگیریم و عمر و سرمایه خود را بیهوده از دست ندهیم.

جدول ۴. نتایج کلی کتاب‌های داستانی ارزیابی شده و مناسب در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۵، دوره متوسطه نظری

ردیف	سال بررسی	کل کتاب‌های ارزیابی شده	تعداد کتاب‌های مناسب	درصد کتاب‌های مناسب	میزان رشد	تعداد کتاب‌های نامناسب
۱	۱۳۹۵	۲۲۰	۱۱۶	۵۳	-۳۶	۱۰۴
۲	۱۳۹۴	۳۰۴	۲۵۸	۸۹	۴۹	۴۶
۳	۱۳۹۳	۱۳۳	۶۶	۵۰	-	۶۷